

Kako uzgojiti divovsku bundevu

Bundeve i tikve uzgajaju se od davnina i jedne su od najstarije kultiviranih vrsta. Smatraju se i kao najraznovrsnije među svim biljkama u prirodi. Uslijed prilagodljivosti različitim uvjetima okoliša raširene su po cijelom svijetu, a raznolikost im omogućuje bezbroj načina uporabe. Zanimljivost je u tome što pojedine vrste daju plodove koji mogu postići masu veću od 1 tone.

Porodica *Cucurbitaceae* uključuje krastavce, tikve, dinje i lubenice i obuhvaća 119 rodova s više od 820 vrsta. Većina biljaka iz ove porodice su godišnje loze, ali neke rastu u obliku lijana, trnovitih grmova i drveća. Većina posjeduje velike bijele ili žute cvjetove koji su jednospolni, stabljike su dlakave i uglaste, dok je sjeme spljošteno.

Za obaranje rekorda u težini bundeva potrebno je mnogo teoretskog znanja, prakse, a pomalo i sreće.

Dva načina uzgoja

Postoje dva načina uzgoja divovskih bundeva, jedan je u zaštićenim prostorima (plasterici i staklenici) koji traži veća početna ulaganja, a drugi je na otvorenom. Uzgoj na otvorenom je značajnije jeftiniji, ali manje učinkovit i podložan nepovoljnim vremenskim uvjetima (mraz, suša, tuča). U nastavku teksta opisaćemo tehnologiju uzgoja divovskih bundeva na otvorenom. Uzgoj divovskih

bundeva započinje kupovinom sjemenki izravno od uzgajivača (bolji način) ili putem interneta od provjerenih uzgajivača koji ih prodaju. Pri tome treba napomenuti da neki uzgajivači, posebno oni koji obaraju svjetske, europske ili nacionalne rekorde ne žele prodavati sjeme. Cijena sjemena je varijabilna i određuje ju sam uzgajivač.

Sjeme divovskih bundeva ima visoku cijenu i prodaje se obično u malim (do 3 kom) paketićima. U nastavku teksta opisat ćemo vlastita višegodišnja iskustva u uzgoju divovskih bundeva. Kao preduvjet uspjeha uzgoja je nabavka sjemena određene sorte ili hibrida koja u sebi nosi nasljedna genetska svojstva. Za sjetvenu godinu 2015. autor članka nabavio je kod poljskog uzgajivača Dominika Kędziaka (<http://www.pumpkin.pl/>) sjeme dvije divovske bundeve, jednu težine 598 kg, što je novi rekord Poljske 2014. godine i drugu od 359 kg.

Dominik Kędziak divovske bundeve uzgaja tri godine, u 2014. godini imao je tri na izložbi (598 kg, 411,5 kg i 359 kg). Bundeva od 598 kg imala je opseg 473 cm, preko 300 listova koji su zauzimali površinu od 45 m². Sjeme najteže bundeve uzgojio je iz sjemena bundeve teške 725 kg (oznaka 1600 McConke). Svaka bundeva ima šifru, što zapravo označava uzgajivačev patent (novi hibrid ili sorta), a obično se stavlja težina, ime uzgajivača i način oprašivanja. Iza imena uzgajiva-

Bundeva rekorder

Svake godine se diljem svijeta održavaju brojna natjecanja u težini bundeva i obaraju stari rekordi. Najteža izmjerena bundeva prema dostupnim informacijama težila je 1045 kg. Natjecanje je održano u Njemačkoj 2009. godine. Za obaranje rekorda pojedinih saveznih država u SAD-u dobivaju se značajne novčane naknadne (nekoliko desetaka tisuća dolara), a što je važnije certifikat i ponos svakog farmera ili vrtlara.

ča može se staviti i godina kad je bundeva uzgojena i na natjecanju službeno izvagana. Dominik Kędziak bundevu je oprašio vlastitim polenom zbog čega navedena bundeva ima šifru 1318 Kędziak 2014 (1600 McConke x self). Navedeni uzgajivač dobio je najveći prirast težine u 24 sata od 16,5 kg. Cijena 1 sjemenke bundeve od 598 kg iznosi oko 50 kn.

Sjetva

Sjeme se sije u tresetne tablete ili čaše od jogurta volumena 500 ml napunjene mješavinom sagorjeloga stajnjaka i prvoklasnoga humusa. Sjetva se obavlja u travnju u **zaštićene prostore (grijane staklenike, plastenike, na prozorske daske na južnoj strani)**. Ako je sjeme vitalno, a uvjeti povoljni (vlaga, temperatura), ono proklije za nekoliko dana (3-4). No, ako nema dovoljno svjetla sadnica će se vrlo brzo izdužiti, što je vrlo nepovoljno a takva biljka daje loše rezultate. Ako je sjeme posijano u tresetne tablete, odmah nakon nicanja potrebno je sadnicu presaditi u veću posudu, a kad korijenski sustav ispunji volumen veće posude presađuje se opet u veću.

Bundeve su vrlo osjetljive na kasne proljetne mrazeve, pa se sadnja na otvorenom uglavnom obavlja kada prođe opasnost od mrazeva ili se sadi ranije (što je puno bolje), a sadnica se po potrebi štiti prekrivanjem agrotekstilom (lustrasil, kovertin, agril,...). Ranija sadnja je povoljnija s aspekta postepene aklimatizacije sadnica i zmetanja više ženskih cvjetova.

Naime, ako se sadnja obavlja kasno (poslije 15.05.) a proljeće je vrlo toplo ili vruće, događa se da se ne zameću ženski cvjetovi nego samo muški, pa je onemogućeno oprašivanje i stvaranje ploda što je moguće bliže korijenu.

Traži plodno tlo

Bundeve imaju velike zahtjeve u pogledu topline, vlage, svjetlosti i hranjivih tvari, te joj za uzgoj najviše odgovaraju ravničarski i topli krajevi. Obično su divovske bundeve veliki „izjelice“, te traže ponajbolja tla, dobro nagnjena stajnjakom. Sjetva sadnica se obavlja u prethodno duboko iskopane jame ispunjene sagorjelim konjskim gnojivom. Bundeve traže dobro propusna tla, pa je kod teških tala obvezno podriranje u ljeto prije oranja.

U gnojivo se dodaju mineralna gnojiva s produženim djelovanjem (tipa *Osmoco-*

te) s povećanim udjelom kalija, koji je značajan za otpornost biljaka spram niskih i visokih temperatura, te za obilnu cvatnju. Na dno jame može se staviti čisto gnojivo, a pri gornjim dijelovima se pomiješa s autohtonim (matičnim) tlom, kako korijen ne bi bio u izravnom doticaju s gnojivom.

Nakon sadnje potrebno je obilno zalijevanje i malčiranje pokošenom travom ili slamom (1 kg/m²). Malčiranje smanjuje pojavu korova oko korijena biljke, smanjuje isparavanje vlage iz tla i štedi na vremenu oko prašenja i okopavanja tla oko korijena.

Pri sadnji na dno sadne jame stavljaju se živi endomikorizni miceliji koji se mogu nabaviti i na našem tržištu, a pomiješani su sa sitno mljevenim tresetom, tako da se s njima lakše rukuje i stavljaju se na dno sadne jame, pa na taj način miceliji odmah dolaze u kontakt s korijenovim sustavom biljke.

Pri vegetativnom rastu svaka dva tjedna biljke se zalijevaju otopinom huminskih kiselina, mikroelemenata i željeza. Svaki dva tjedna dodaju se i biopoboljšivači tla poput EM efektivnih mikroorganizama, TERRAFERT BLATT s folnom kiselinom koji služi kao stimulator rasta biljki, koji također sadrži efektivne mikroorganizme i TERRAFERT BODEN, poboljšivač tla s efektivnim mikroorganizmima.

Bundeve u početku imaju intenzivan vegetativni rast

Ručno oprašivanje

U fazi cvatnje svaki tjedan dodaju se mikroelementi otopljeni u vodi koji služe boljem zmetanju cvjetova, posebno ženskih. Kod cvatnje, potrebno je ručno oprašiti ženski cvijet koji je što bliže korijenu biljke. Mekanom kistom prenosi se polen s muških cvjetova na tučak ženskih odmah nakon otvaranja (do 10 h ujutro). Oprašivanje se može obaviti

polenom iste sorte ili hibrida (x self) ili neke druge kako bi se dobila raznolikost plodova (možda nova sorta) ili poželjna pojava heterozisa (bujniji rast potomaka za razliku od oba roditelja). Nakon toga latice cvjetova se ručno privežu. Cvjetovi kod bundeve traju samo jedan dan i rastu iz pazuša listova. Divovske bundeve obično zameću više plodova, ali ih biljka najčešće odbaci kad su teški od 3-5 kg. Bolji način je da se, odmah nakon zmetanja ženskih cvjetova, plodovi ručno otkidaju.

Razlika između temperature vode i lista ne bi smjela biti veća od 10°C. Za vrijeme vrućih dana zalijevati treba kasno navečer, jer se vlaga sporije isparava, a za vrijeme svježih ujutro.

Potrebno je dodatno zakorijeniti vriježe na stabljici koja se pruža od korijena biljke do ploda. Potrebno je reducirati broj stabljika, a na onoj na kojoj se razvija plod treba ostaviti do maksimalno 8 listova nakon ploda.

Obvezno treba ostaviti samo jedan plod po biljci, jer ako ih je više onda se težina dijeli s brojem plodova. Težina se dodatno može povećati uz intenzivnu njegu, obilnim ručnim zalijevanjem ili još bolje automatskim navodnjavanjem. Vrlo je važno zalijevati toplom vodom a nikako ne hladnom.

Mjere zaštite

Obvezna je zaštita od biljnih bolesti i štetnika. Od bolesti najopasnije su pepelnica i plemenjača. Za povećanje otpornosti biljaka spram biljnih bolesti poželjno je svakih tjedan dana u fazi vegetativnog rasta zalijevanje fermentiranim gnojivom od listova koprive i crnog gaveza. To su biljke koje najbolje ubrzavaju rast, obogaćuju i gnoje tlo. Omjer gnojiva i vode treba biti 1:10. Protiv nametnika, listovi se mogu prskati svakih 3-5 dana otopinom vode u kojoj se 24 sata namakala kopriva. Kopriva se bere pred samu cvatnju, dok je još mlada, jer je tada najjača. U lipnju i srpnju treba voditi brigu o zaštiti biljaka od tuče, što je najbolje provesti prekrivanjem mrežom za zasjenu. Tuča je vrlo opasna jer potpuno uništi veliko bundevino lišće i meso ploda i od rezultata za tekuću godinu nema ništa. Tijekom ljeta kad su velike

(nastavak na str. 34) ►

(nastavak sa str. 33)

temperature, iznad ploda bundeve stavlja se zasjena od trstike ili pvc mreže za zasjenu. Plodovi se mogu polijevati vodom kako bi se hladili. Plodovi se beru (režu od stabljike) kad se listovi potpuno osuše. Na plodu mora ostati peteljka koja se također ubraja u težinu ploda. Najbolje je bundevu rezati neposredno pred samo natjecanje.

Postoje i mnoge druge, složenije formule za izračun okvirne težine divovskih bundeva na polju. Takve formule uzimaju u izračun više varijabli i vezane su za određenu sortu. Na težinu bundeve najviše otpada težina mesa.

Okvirno se težina ploda može procijeniti na polju na način da se mjernom vrpcom izmjeri opseg bundeve na najširem dijelu i podijeli s dva. To su samo okvirne vrijednosti težine jer svaka sorta ili hibrid ima različitu debljinu mesa. Ova formula vrijedi kod bundeva s prosječnom debljinom mesa od 15 cm.

Divovske bundeve daju malo sjemena. Može se okvirno reći kako se na svaki 1 kg težine razvija jedna puna i zdrava (vitalna) sjemenka. Nakon sječe, po hladnim noćima bundeve treba uto-

U Republici Hrvatskoj međunarodno natjecanje u težini divovskih bundeva provodi se unazad pet godina u općini Tovarnik u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Ove godine održana je šesta Međunarodna izložba bundeva i tikvica u sklopu 10. Festivala voćnih rakija, likera i pekmeza. Organizator natjecanja je naš poznati uzgajivač egzotičnog bilja Mićo Brkanović. Novi rekord u Republici Hrvatskoj oboren je prošle 2014. godine s bundevom težine 630 kg, Tomislava Đurđevića iz Viškova. Najteža bundeva ovogodišnje izložbe teži 112,5 kilograma, a uzgojio ju je Krunoslav Peić iz Lovasa, drugo mjesto pripalo je bundevi Ivana Udovičića iz Beravaca (Brodsko-posavska županija), koja je bila teška 75 kg, dok je treće mjesto osvojila Marija Varga iz Starih Jankovaca, a njezina je bundeva težila 61,5 kg. Na izložbi Gastro Turropolje, 18.10. u Velikoj Gorici bit će izložena i bundeva autora članka, koja je dosegla oko 200 kg. Svi posjetitelji na Nedjeljnom turpoljskom ručku moći će razgledati bogatu gastronomsku izložbu jela velikogoričkih ugostitelja i uživati u kulinarскоj bajci.

pljavati prekrivanjem dekom kako ne bi došlo do njezinog oštećivanja i truleži. U plodu postoji dobar dio sjemenki koje su prazne (štуре) i one se obvezno moraju odvojiti od punih. To se najbolje radi stavljanjem svih sjemenki u vodu (flotacija), pa one koje isplivaju na površinu vode treba pokupiti i baciti. Na kraju slijedi natjecanje na nacionalnom ili međunarodnom sajmu.

Ovakvi događaji postaju medijski sve više praćeni zbog svoje spektakularnosti.

Osim toga divovske bundeve omogućuju jeftino prehranjivanje živadi i životinja tijekom zime. Svim sadašnjim i budućim uzgajivačima želim puno sreće u postizanju vrhunskih rezultata u uzgoju divovskih bundeva.

doc. dr. sc. Damir Drvodelić

11. Bučijada u Ivanić Gradu

Ivanićgradska Bučijada ove će se godine održati 17. i 18. listopada, a samu okosnicu manifestacije čini veliki izložbeno-prodajni sajam bundeva, s jelima od toga ukusnog ploda i brojnim eko-etno proizvodima, poput bučina ulja.

Kako bi se brojni posjetitelji dodatno zabavili, bit će organizirane edukativne radionice i kazališne predstave, ekodvorište s bučama za djecu, prijevoz 'buča kočijom', prikaz narodnih običaja, muzej buča, izložbe kolača od buča, posjet zoološkom vrtu s domaćim životinjama i tradicijskom čardaku, a svi će moći probati i bogatu gastronomsku ponudu. Na kraju Bučijade bira se najveća, najmanja i najorginalnija buča, najbolje slane i slatke bučnice, kao i najljepše uređeni štand.

www.putovnica.net

